

Regiment Norges falne har fått sin minnestein

Av Bjørn Lindstad

Navn som Narva, Vaivara, Kinderheim- og Grenaderhøyden i Estland vekker sterke minner hos overlevende fra Regiment Norge. Grufulle minner om harde kamper, gode minner om godt kameratskap, men også triste minner om kamerater som falt, både i Estland og andre steder der Regiment Norge deltok i det ufatteleg Ragnarokk som gikk over Øst-Europa for mer enn femti år siden. Kampene var like harde og tapene like store andre steder, men Narva-området har likevel en spesiell plass i de overlevendes hjerner, dels fordi kampene der varte i hele 7 måneder - fra februar til september 1944 - men mest fordi kampene der fikk så stor symbolsk betydning. Sammen med estlendere kjempet nordmenn, svensker, dansker, nederlendere, belgiere, tyskere, østerriker og folketyskere mot en overmektig fiende fra øst. Parolen var at de kjempet for Estland og Europa, og kampene ble bitre.

Når det skulle reises en minnestein over de falne fra Regiment Norge, kunne det neppe

finnes en mer representativ plass enn mellom Kinderheim- og Grenaderhøyden i Vaivara. Først var regimentet involvert i harde kamper i sump og tette skogområder syd for høyden i februar-mars 1944, senere i et

(Forts. side 6)

Urettferdigheten etterpå

Av Anton Olstad

Som historieinteressert finner jeg alltid tankevekkende stoff i Folk og Land. Urettferdigheten i oppgjøret etterpå fremstår som mer og mer urettferdig. Skal prøve å si noe om det.

Det er en historisk kjennsgjerning at AP hadde motarbeidet Forsvaret delvis fordi offiserer ble betraktet som overklasse, og dels fordi man så på Forsvaret som makthaverens apparat. Arnulf Øverland skrev «Stryk kristenkorset av ditt flagg», «Heis oss et rødt og flammende flagg». Opptrådte gjerne i foreningen Sovjetunionens venner. Men under krigen ble han nasjonal, han som Nordahl Grieg. Som Trygve Lie, som Oscar Torp og andre. Deres «nasjonalisme» var vesentlig en motstand mot Hitlers maktovertagelse og forandringer i Tyskland. Hadde helt glemt, eller ikke forstått, at etså sterkt folk som det tyske hadde behov for å kaste av seg Versaillesfreden.

Så sent som like før Hitler trodde norske kommunister og sosialdemokrater at Tyskland ville bli et Sovjet-Tyskland, slik Spartakistene hadde arbeidet for det under den tyske borgerkrigen.

I norsk presse og norsk mentalitet ble Tyskland den store, stygge ulven. Og i de siste årene ble det bevilget betydelige beløp til utvidelse av befalsskolene og til innkjøp av materiell, men for sent.

Men krigen nærmet seg med tydelige tegn som den britiske arrogansen og nøytralitets-krenkelsen i Jössingfjord i februar. Med britisk og fransk press for såkalt gjennommarsj angivelig for å hjelpe Finland. Da generalstabssjefen krevde mobilisering, selv ikke da tyske soldater ble reddet fra Rio de Janeiro, og heller ikke da britene la miner i norsk territorialfarvann ble det mobilisert. Mobiliseringstillatelse ble gitt om natten til 9. april, til fire feltbrigader i Sør-Norge. I Nord-Norge mobiliserte general Fleischer på eget initiativ. Så reiser regjeringen til Hamar og bestemmer seg til å ville forhandle frem en «dansk» løsning.

Kommanderende general Laake ble innkalt til regjeringen i Nybergsund og skrev sin avskjedssøknad. Dermed ble den ivrige Ruge sjef og prøvde å samle troppene til motstand mot verdens dasterkeste krigsmakt. Selv hadde han kalt det norske forsvaret det dårligst utrustede og dårligst øvde i Europa. Trodde på britiske løfter om øyeblikkelig hjelp. Ruge feilvurderte situasjonen, og regjeringen rømte unna, vettsskremt. Nygaardsvold bruker selv ordet flukt.

Ruge får regjeringens godkjenning på å forhandle om overgivelse.

I kapulasjonsavtalen 10. juni 1940 legger det samlede norske forsvaret ned våpnene og underskriver på å ikke ta dem opp igjen mot Tyskland eller Tysklands forbundne så lenge krigen pågår. Kirgen med våpen i Norge var slutt, selv om krigstilstanden formelt bestod til 1. juli 1951 («Nach dem zweiten Weltkrieg», Piper & Co, München 1971.)

I England inngår regjeringen en avtale som stiller de norske styrker som etter hvert ble samlet, under britisk forsyningstjeneste og kommando. Det norske bergkompaniet som kom til Finnmark, hadde

(Forts. side 6)

Vi
minnes

\$100 - Nr. 3 - 1. Aargang, 3. juni 1946

Opprørsande i Telemark

Gammel-Erik måtte la politiet hente rekruttene

Over 300 rekrutter unnlot å møte til rekruttskolen på Heistadmoen den 10. mai. Gammel-Erik sendte da politibilene rundt bygden og hengt de fredelig-sinnede guttene. Politimennene hadde glemt det brukne gevær i jakkeslaget.

Major Holmboe understreker overfor Skiensfjordens Presse at det er bare NS-medlemmene som er fritatt for å tjene gammel-Fan. De andre har ikke bare plikt, men også rett til det!

Men la oss se litt nærmere på denne «rett» og «pliktl.» I løpet av det året som er gått siden mai ifjor, er nokså

mange norske gutter og menn dømt til flere års straffarbeid fordi de som blinde idealister våget livet som frontkjemper mot de allierte, vesentlig på østfronten.

Ifølge major Holmboe er det plutselig blitt både rett og samfunnsplikt å øve seg opp til frontsoldat for å kjempe mot de samme allierte. - Noen andre finnes nemlig ikke å kjempe mot. - Men ifølge trollsplinten i øyet er majoren undskyldt for at han ikke kan se det er Fanden som skifter klær. Selv når det er så aldeles opp i dagen som nå om stunder, ser han det ikke. -

Hvor den som er døpt i religiøs sirup, tenker seg at han har

Gud med seg når han kimer i klokke, legger ned minnekranser, synger Ja, vi elsker! og holder takkebønn i kirken.

Hvorfor takker de - all den stund Gud svarte med verdenskrig på all verdens kirkebønner om fred?

Må det være oss tillatt å minne majoren og alle andre militærtroende om at den evangeliske Gud ikke fører krig med børs, bomber og granater, men utelukkende med «troens skjold og åndens sverd.» Hans øvrige våpen er kjærlighet og lys.

«Vi fører ikke kamp mot kjøtt og blod, men mot makter og myndigheter, - mot verdens

herrer i dette mørke, mot ondskapens åndehær.»

Forøvrig er konsekvensen den, at dersom det regnes for plikt og rett å øve seg opp til frontsoldat (hakkemat) i Norge idag, så må alle de dømte frontkjemperne øyeblikkelig løslates og gis full oppreisning. - En kan umulig straffe dem for det som regnes for rett og plikt?

Til de 300 telemarkguttene vil vi si at de har både rett og moralsk plikt til (dersom de er våkne og beviste nok til det) å lyde Gud mer enn gamle-Erik, uansett hvilke navn, talemåter og fromme fakter den siste i klær seg.

HØYESTERETTS PRO MEMORIA

AV 15. JUNI 1940

Av R.J. Hansen

Høyesterett vedtok et PM ovennevnte dag, dette kan leses i Undersøkelsskommissjonens innstilling (Innstillingen). PM'et lyder slik:

Da Stortinget ikke er oppløst tilkommer det i tilfelle Presidentskapet å sammenkalle Stortinget.

At Kongen under de nåværende forhold er reist fra landet, kan ikke oppfattes som en oppgivelse av Kongemakten.

Etter norsk statsrett har Kongens reise fra landet ikke medført at han har tapt tronen eller retten til å utøve kongemakten, og den gir ikke Stortinget myndighet til under de foreliggende forhold å avsette Kongen eller kongehuset.

Den omstendighet at medlemmene av det norske statsråd har fulgt Kongen til utlandet, har ikke medført at de har tapt sine embeter og gir ikke Stortinget myndighet til å avsette statsrådets medlemmer.

En stortingsrepresentant mister ikke sitt mandat om han unnlater å møte etter innkallelse. Uteblivelse uten lovlig forfall kan bare medføre straffeansvar.

Etter norsk statsrett er det ikke adgang til konfiskasjon av en persons formue.

Det vil ikke stemme med alminnelige folkerettslige grunnsetninger (jfr. Landkriksreglementet av 1907 art. 43) om det av okkupasjonsmakten skulle bli stilt krav om at Stortinget skal fatte beslutninger som det etter norsk statsrett ikke har myndighet til.

Dette PM holdt Høyesterettsjustitiarius hemmelig for forhandlerne under Riksrådsforhandlingene. Paal Bergsråd under nevnte forhandlinger må derfor ansees som svik ovenfor Stortingets presidentskap og folket. På det tidspunkt, 15. juni 1940, hadde ikke Kongen tapt retten til tronen i følge Grunnlovens §11. Det var noe han først gjorde 8.12.40 fordi han da hadde vært borte fra landet i mer enn seks måneder uten Stortingets samtykke og uten å være i felt. (En konge hvis hær har kapitulert totalt og lovt ikke å delta i en pågående krig etter kapitulasjonen, kan ikke være i felt).

Etter krigen prøvde Høyesterettsdommer Thomas Bonnevie å legge skylden på Paal Bergene og alene for at Presidentskapet ikke fikk innblikk i

PM'et. Selvsagt er Berg skyldig, men heller ikke resten av den ærede rett går skyldfri. Alle som deltok i utformingen av PM'et var forpliktet til å gjøre Presidentskapet kjent med det, når de oppdaget at Berg ikke var sin oppgave voksen.

Det var Presidentskapet som i et møte 13. juni ba om en uttalelse fra Høyesterett. Derfor var alle deltagerne i utformingen forpliktet til å meddele Presidentskapet PM'et når justitiarius sviktet sin lederoppgave.

I forbindelse med PM'et er det interessant å vite at dommer Solem i en samtale med overlege Scharffenberg om kvelden 14. juni sa at «Høyesterett neste dag ville stive opp presidentskapet». (Se Scharffenbergs artikkel i Arbeiderbladet 11. juli 1945).

Dessverre på grunn av dårlig lederskap og svake dommere satte ikke Høyesterett opp en protokoll over vedtaket. Bonnevie unnskylder dette med at en var redd for tyskernes reaksjon. Tøv! Årsaken til at ingen protokoll ble oppsatt må være tafatthet fra retten og dårlig lederskap. Spesielt er det tafatthet som hindret en oppsatt protokoll når blant annet både

Bonnevie selv og dommer Klæstad mente at PM'et var det viktigste vedtaket Høyesterett noengang hadde fattet! Protokoll ble først skrevet den 26. juni 1940.

I forbindelse med møtet 26. juni opplyste Berg at han hadde lest opp PM'et for presidentskapet, mens han til Innstillingen sier at han ikke kunne meddele presidentskapet PM'ets innhold da det ikke var skrevet ferdig. (Dette fremkommer av dommer Larssens notater fra krigen).

Ser en nærmere på PM'et vil en også merke seg at Høyesterett uttrykkelig sier at det etter norsk statsrett ikke er adgang til konfiskasjon av en persons formue. Dette glemte den samme retten 5 år senere. Men denne «glemselen» er nok et bevis på Høyesteretts ugildhet i alle landssviksakene.

Høyesterett har rett i at på nevnte tidspunkt, 15.06.-45, hadde ikke kongen mistet retten til tronen eller oppgitt Kongemakten. Han hadde ikke vært borte fra landet i mer enn 8 dager. Retten til tronen mistet Kongen den 8.12.-40, da hadde han vært borte fra landet i mer enn 6 måneder uten å ha Stor

(Forts. side 6)

"Den rene krigen"

Av Ole Seierstad, Larvik

I Aftenposten for 18.07.-96 finner jeg denne overskriften under «I-dag»-spalten. Det er professor i statsvitenskap, UiO, Bernt Hagtvedt, som på bakgrunn av at på den nevnte dato er det 60 år siden den spanske borgerkrig brøt ut, kommer med sine betraktninger.

I sin innledning nevner Hagtvedt at denne krigen ikke bare var en lokal spansk konflikt, men «i sitt forløp og endepunkt var konflikten et ledd i den bredere europeiske borgerkrigen som endte i Berlin i 1945».

Det er symptomatisk at når man i norske media kommer inn på vår nyere europeiske historie, så kaller man ikke «en spade for en spade», men uttrykker seg med en rekke mer eller mindre kamuflerte betegnelser for hva det egentlig gikk om.

For hva var det bl.a. den «europeiske borgerkrigen» gikk om? Jo - en avgjørende faktor var, at

etter kommunistenes makt- overtagelse i Russland i 1917, så var en ekspansjon på det europeiske kontinentet det første steget på vegen mot et verdensomfattende proletariats diktatur. «Proletarer i alle lender, forna er», lød det daglig fra den kommunistiske kortbølgesender som var rettet mot Norden. Jeg hørte det til stadighet bli slengt ut i eteren. Jeg er gammel nok til å kunne uttale meg om det.

At de dyptgående sosiale skjevheter i mellomkrigstidens Europa dannet en utmerket grobunn for en slik ekspansjon, er selvfølgelig en del av historien.

Hagtvedt har sikkert rett i at opprinnelig var det en lokal spansk konflikt der de underprivilegerte «klassehat og jordtørst» reiste seg mot det etablerte borgerskap i sine forskjelligartede avskygninger, og at dette utviklet seg til uoverstigelige motsetninger. «Motsetningene var så skarpe, det som sto på spill så dyrebart,

(Forts. side 6)

Hvem bør be om unnskyldning

Av Arne Roll

På rekke og rad står i dag ledere for venstrevridde partier frem og forlanger anger og ruese og full unnskyldning fra det samlede Arbeiderparti fordi Overvåkingen gjorde sin plikt da venstrevridde infiltrerte hver organisasjon, hver arbeidsplass og til sist gjorde statskupp i land etter land utenfor vår stuedør.

Kom ikke og fortell at verdens verste diktaturer, Stalin- og Mao-diktaturene, bare møtes med demokratiske metoder, det vil si selvpåknyttede bind for øynene.

Kom ikke og si at «kultur»-organisasjoner, slike som Norsk-Sovjetrussisk Samband, var uten interesse for Kreml i Kremls desperate forsøk på å vinne først europaherredømmet, så verdensherredømmet for proletariats (les: Kremls) diktatur. Jeg var selv i mange år sekretær i dette sambandet i Narvik. Jeg vet hva jeg snakker om. Jeg vet hvilke besøk vi hadde hjemme til overnatting, KGB og spionververe, som siden ble avslørt med store overskrifter i Aftenposten (professor Vladimir Jakob, Moskva). Jeg var medlem av NKP til 1965. Flertallet så det mer opportunt å være medlem av Finn Gustavsen's parti med samme mål for øye: Hjelp Sovjet med føtter, hender, munn og tanke. Overvåkingen var høyst nødvendig.

Vi kan i dag puste fritt i Norge. Det er ikke takket være menn som Gustavsen og NKP-medlemmer. De som bør besinne seg og gå litt stillere i dørene, er visom åpent og skjult arbeidet for Kremls sak - og som under opphold i Sovjet (jeg helt til Stalingrad og Kaukasus) ble tilbørlig lønnet med kost og losji. Jeg var ikke spion.

Det Kreml mest trengte, var påvirkere og underskriftsammlere.

Det er vi, VI, venstrevridde som i dag skal besinne oss og be om unnskyldning, ikke Gro eller Jagland. Det er i tre retninger vi tidligere venstregale skal bøye vårt hode og takke dypt for at vi i dag kan puste fritt: 1) En dyp takk til CIA og de europeiske hemmelige tjenester. 2) En dyp takk til Churchill, som først så hva som lå i Sovjets digre statseblem foran på alle lokomotiver i Sovjet. 3) En dypeste takk til Reagan, som fra 1980 var den som styrte det ondeste av alle onde imperier: Han så nemlig at kommunister kun begriper ett språk; maktspråket og de hemmelige tjenester.

Jeg fikk til slutt, inne i Sovjet, allerede før 1965 sett nok til at tårer tok meg og jeg ble en kristen, men forble en elsker av det lidende, naive russiske folk. Aldri kan vi venstreradikale få sonet den katastrofe vi bragte over det arme russiske folk: Som heiagjeng innbilte vi dem at de var på rett vei. I dette intelligente, men hjelpeløst naive folk, ikke ulikt sentralafrikanere, sementerte vi venstreradikalere hver dag den eldgamle russiske forestilling om Velikaja Rus som «Messias», verdens frelser, dvs. at det russiske folk skulle redde verden fra kapitalismens åk, og som Kristus burde de i sine rustningsfabrikker gi siste blodstråpe til denne edle oppgave (Den russiske Messiasforestilling). Uhyggelig.

Vår skyld er så stor på venstresiden at det kvalmer meg her i Spania å se norske venstrepolitikere stå som seierherrer med brede glis på TV og forhåne vårt overvåkingspolit. Bøy dere i skam!

Okkupasjons- historie I

Det er ikke mer enn rimelig at enkelte unge historikere finner det interessant å forske på begivenheter i Norge under den tyske okkupasjonen. Det ligger også i forskningens natur at de gjerne vil få frem resultater som skiller seg fra tidligere oppfatninger.

Fortsatt er det imidlertid en god del oppegående mennesker i dette land som levde her i årene 1940-45, og som kanskje

(Forts. side 6)

Okkupasjons- historie II

Da den 2. verdenskrig gikk mot slutten, ble det i Norge startet forhandlinger mellom Wehrmacht og de allierte.

Milorg's ledelse var kjent med forhandlingene. Wehrmacht stilte som betingelse for kapiulasjon at disiplinerte mannskap skulle overta vakt-holdet av de tyske forlegningene. Som en følge av dette gikk det ut et direktiv i begynnelsen av april -45 at tyske styrker ikke

(Forts. side 6)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
ROLVOLSEN

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Kontortider:

Mandag og torsdag kl. 11-15.

Telefon: 22 56 10 34.

Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: Post0808.51 64504. Bank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG

ISBN 0802-9652

Makt er rett

Etter internasjonal lov går maktenansvaret i en krig over på okkupantens hender i det området som er besatt. 10. juni 1940 kapitulerte Norge overfor Tyskland og tyskerne fikk makten over hele Norge, også den delen av Nord-Norge som ikke var besatt.

Den 1. februar 1942 ble det holdt statsakt på Akershus og NS forsøkte etter dette å revolusjonere Norge ved å gå over til det korporative statssystem i stedet for parlamentarismen. Dette vakte motbør i befolkningen og den illegale virksomheten økte. Illegale er de som motarbeider den lovlige makt med ulovlige midler.

Deler av hirden og statspolitiet utviste i sitt arbeid mot de illegale en nidkjærhet og brutalitet som vakte berettiget harme. Også enkeltpersoner i og utenfor NS gikk Gestapo til hånd.

Ved den tyske kapitulasjonen kom de illegale til makten og retten gikk over på deres hender. Det tvilsomme begrep kollektiv skyld (Reiulf Steen Aftenposten 2. mai -96) ble innført. Alt av aksjoner som var gjort mot de illegale under okkupasjonen, ble den enkelte NS-medlem til byrde. Også Quislings kupp 9. april 1940 tiltross for at Høyesterettsjustitiarius Paal Berg hadde takket Quisling for hans store og uegenytelige innsats til Norges beste i den anledning.

At de som hadde sloss på tysk side under den 2. verdenskrig skulle rettslig undersøkes, syntes klart for de fleste NS-tilhengere. Men at de tidligere illegale skulle overfalle og nærmest utøve voldtekt mot nesten 100 000 landsmenn, det overgikk envær fantasi. Det brennmerke som rammet langt inn i sjelen ble også gjort arvelig. Etterkommerne blir selv i dag trakassert, iallfall hvis de våger å ta sine foreldre i forsvar. Går derimot etterkommerne ut med skyldfølelse lik den voldtekts-ofre i andre sammenheng ofte får, da er det forståelse å spore.

KOLLEKTIV SKYLD

Av P. O. Storlid

Deter ingenspøkå hatapten krig. Aller minst den de allierte vant. Og aller verst er det å ha deltatt frivillig på den tapende siden. De som gjorde det, var i sin alminnelighet kriminelle eller gale, som nordmenn også forrædere. De har som nordmenn forrådt Norge ved å slåss mot Stalin, som på den tid sto på demokratiets, kristendommens osv. side. ("Forward, Christian soldiers!") I hanseget land er detriktignok ikke lenger nødvendig å tto dette.

Til norsk historieskrivning er glasnost foreløpig ikke kommet. Men det er like før. Fjørerfti heter en mann, Blindheim en annen. Få har så ubarmhjertig som han flerret i stykker

etterkrigsløgner. I kraft av sin innsats har han så god råd. Ikke alle skrivende har det.

En dag har Aftenbladet et intervju med "MG-Knutsen", etterlevende formann i det "norske" kommunistparti. En jovial og hyggelig kar, den MG-Knutsen. *Tar naturligvis avstand fra Stalins mord på 30 til 60 millioner, men idéologien er all right.* Beklager imidlertid gjentatt at "kameratene løy" for ham, stadig vekk. Må altså ha vært i svært dårlig selskap. Han visste ingenting om det som hendte. *Nei, mannen som i årevis ledet Moskva Radios norske propagandasending visste ikke, så ikke, hørte ikke, forstod ikke.* Ingen verdens ting. Men en hyggelig gubbe, den MG-Knutsen. (Forts. side 6)

La oss få rettsstaten Norge tilbake

I dette nummer gjengir vi professor Anders Bratholms svar til høyesterettsadvokat Finn Thrana, som mener utglidningen hos enkelte dommere harsin opprinnelse i rettsoppgjøret etter okkupaasjonen.

Professoren virker slett ikke uenig, og i svaret til høyesterettsadvokaten kommer det frem at tanken om å ta landssvikoppgjøret opp til vurdering, nok har streift ham.

Det finnes neppe straffedømte NS-folk som anerkjenner rettsoppgjøret.

Flere av dem anerkjenner derimot den *primitive hevnlust*.

Hadde vi lidd ondt i tysk fangeleir og vi i vår uforstand belastet det hjemlige NS-parti for dette, så ville vi uten tvil ha reagert som mange gjør. Lidelsen svekker som regel en rettfærdig dømmekraft.

Også vårt rettssystem etter okkupaasjonen aksepterte eller lot seg bevisst eller ubevisst influere av dette motiv.

La oss referere Alf Nordhus i "Samtiden" nr. 7/1947:

"Det sier seg selv at det nesten ville være overmenneskelig om en etter dette skulle kunne greie å gjennomføre et oppgjør med okkupasjonens voldsmenn og landssvikere etter helt rasjonelle retningslinjer, d.v.s. uten at en mer eller mindre bevisst måtte gi konsesjoner til det brede lags trang til å se sine plageånder lide ..."

La oss også ta med hva den seriøse journalist og forfatter, Ax. Kielland skrev i "Dagbladet": *"Vi svir for disse farlige årene i norsk rettspleie, da en misdeder ble skutt i 1945 for noe han kunne ha sluppet billig fra i 1950"*.

Det fremgår her klart og tydelig at det norske rettsoppgjør, foruten juridiske og moralske brist, også er basert på så primitive forhold som *"folkets rettskjensle"* og *hevnmotivet*.

Vi vet hvorledes atskillig juridisk bunnfall, til egen og andres store forbauselse, løp rett over i statsadvokat- og anklagevirksomheten under landssviksaker i 1945, fordi så mange erfarne jurister nektet, ut fra vissheten om paragrafer som vaklet.

Hele vårt rettsvesen ble kompromittert ved rekruttering av helt umodne, unge jurister og av eldre, der karrieren for lengst var bremset opp, men som nå ble plassert på en rakett som førte dem opp i den juridiske stratosfære.

Der de ble værende.

Vårt store, herlige folk ville blitt forferdet hvis det ble klar over hvilke uhyre juridiske motsetninger som gjorde seg gjeldende etter oppgjøret, men den akademiske kamp har vesentlig vært ført i de mer eksklusive organer som aldri når ut til det brede lag av folket.

Det rent rettslige, moralsk

fastslåtte tendens har derfor kunnet virke relativt uforstyrret.

Tanken om å ta Landssvikoppgjøret opp til vurdering er ikke ny.

Mange mener likevel at det er ønsketenkning, som ikke lar seg gjennomføre.

Etter utspillet fra kapasiteter som professor Anders Bratholm og høyesterettsadvokat Finn Thrana burde det nå allikevel være håp. Det er nemlig ikke urimelig å tro, at en kjerne av våre jurister går med de samme tanker, etter at utglidningen innen dommerstanden bringes frem i lyset.

**TEGN
ET
GAVE-
ABONNE-
MENT**

Ingen forakt for egne barn

Av Willy Blach

Det var med forundring etter at jeg hadde lest dette innlegget (Dagbladet 30. juli 1996) at det slo meg en tanke at denne Klüwer må lide av feilslåtte innbildninger om tiden 9. april 1940 fram til 8. mai 1945 og det såkalte «rettsoppgjøret» på «Seierherrens bevis» med Magne Skodvin som sannhetsbevis.

Herrene Eystein Eggen og Klüwer fatter ikke hva tidligere NS-folk gjennomgikk i de samme fangeleirer hvor «Seierherrenes» motstandsfolk hadde sittet og besværet seg over okkupasjonsmaktens fangebehandling. Den fangebehandling som ble gitt i disse leirene overgår okkupasjonsmaktens rettslige forfølgelser.

Det var ikke enkelt å bli løslatt fra høsten 1947 og framover til 1950 årene. Det var oppløste hjem med innkvarteringer i tysker-brakker og selvutslettende av sitt eget bilde for å få seg arbeide. Det var ingen dans på roser. Det var kampen for å holde familien sammen og arbeide for å leve. Det var ingen revansjtanke - det var starten på nytt.

Jeg tror ikke at Eggen og Klüwer har forutsetninger til å komme med ordene «forakt for egne barn». For meg står det slik at disse to er opportunisten som vil ha blest om sitt liv at de er etterkommerne av mennesker som hadde et annet livssyn på tiden i 1930 årene og fram til 8. mai 1945.

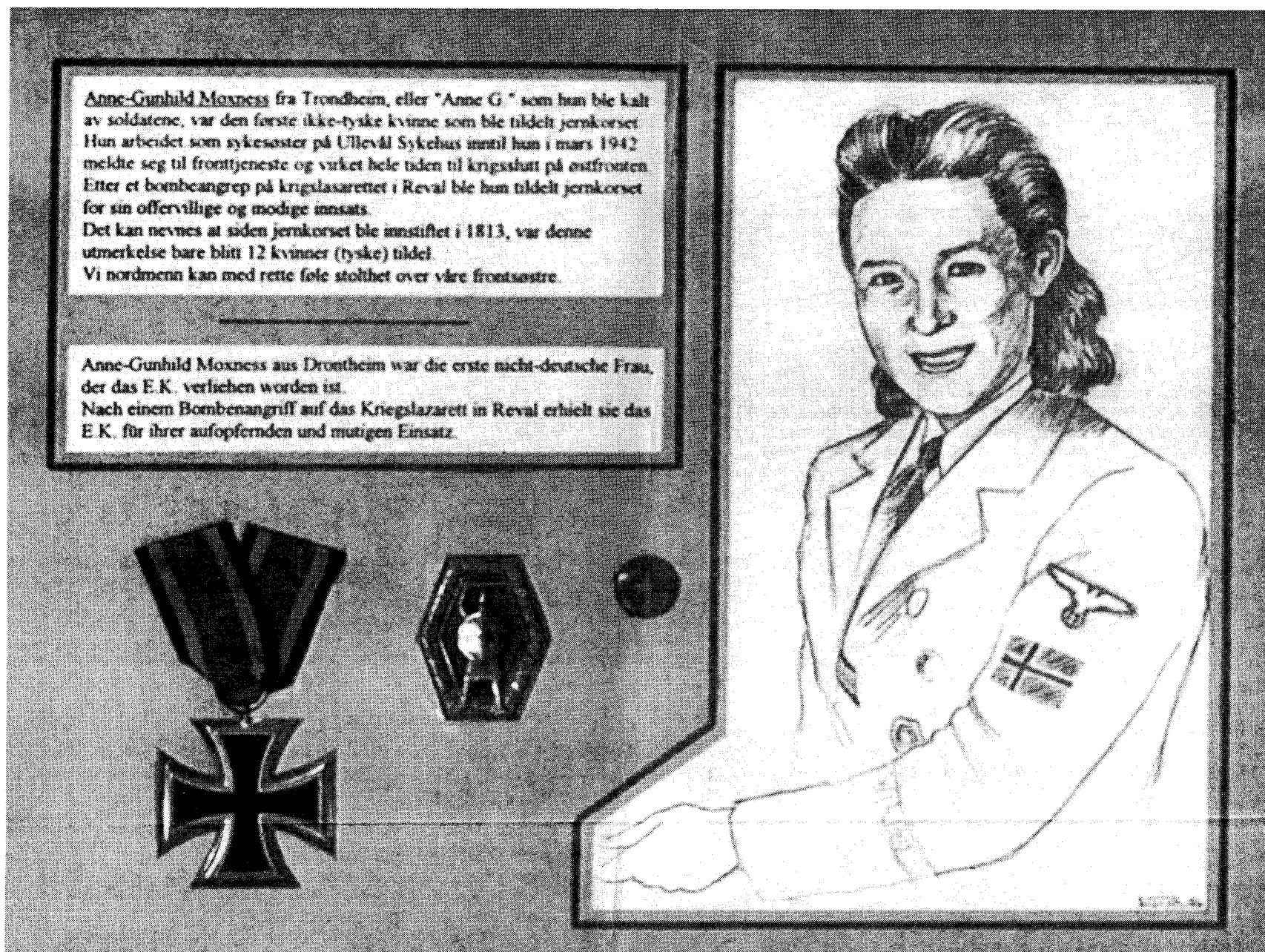
Jeg fatter ikke at han bruker

ordene «taperne». Jeg har aldri følt at jeg er noen «taper» i Seierherrenes justismord og omgøelse av fakta og ikke på Seierherrenes «sannhetsbevis» med Magne Skodvin.

LEGIONSMINNER TIL SALGS

Finn Hellum,
Rønningen 2
3400

Tlf. jobb: 32 26 66 00
Tlf. privat: 32 84 56 05

Sakset fra "Forsvarets Forum" nr. 6/96

Sanninga om vinterkrigen

Av Herbjørn Sørebo

Etter meir enn femti år med løgner og forteiingar seier unge russiske historikarar nå sanninga om den finske vinterkrigen frå 30. november 1939 til 13. mars 1940. Det var Sovjetunionen som gikk til krig. Den første artillerielden kom frå sovjetisk side. Stalin hadde som mål å sovjetisere heile Finland og plante det sovjetiske flagget på grensa til Sverige. Det var planlagt i detalj kor fort den sovjetiske armeen skulle ta seg fram, når det sovjetiske flagget skulle heisast over den finske riksdagen og korleis det skulle takast hand om finske krigsfangar. Det låg jamvel før retningslinjer for korleis den sovjetiske armeen skulle oppføre seg mot dei svenske grensetropane.

Dette går fram av referatet frå ein konferanse finske og russiske historikarar hadde sist

haust. Referatet er trykt i det russiske historietidsskriftet Rodina, og det var dei unge russiske historikarane som tok bladet frå munnen og sa frå om kva arkiva fortel. Dei unge historikarane ser ingen grunn til å halde fast på dei stalinistiske bortforklaringane av ein militær-strategisk fiasko som ikkje har vorte nemnd med ei line i skolebøker og oppslagsverk fordi det var for pinleg, og finnane har tagt av omsyn til det farlege grannelandet.

Stalin hadde ikkje rekna med at Finland skulle forsvare seg så tappert og med så stor militær slagkraft som verda vart vitne til. Nå får vi høyre at den sovjetiske armeen var i mildt sagt dårleg skikk. Soldatane var bygutar som var redde for dei finske skogane. Dei hadde dårlege sko og automatvåpen som delvis var ubrukelege i den

strengte kulden. Stridsmoralen var heller ikkje god. Det blir fortalt om avrettingar av befal, og fleire offiserar som gjorde sjølv mord.

Sovjet hadde berre forakt for kvitfinnane og marskalk Mannerheim - ein gong general i tsarens armé. Nå blir både marskalk Mannerheim og soldatane hans omtala med heider. Det fall 23 157 finske soldatar. Sovjet hadde i overmot planlagt å internere 20 000 finske krigsfangar, men tok berre 800. Det gikk verre på sovjetisk side. Pavel Aptekar frå det statlege militærarkivet i Moskva har funne fram namnet på i alt 131 476 sovjetiske soldatar som fall i strid, døde av krigsskade eller vart borte, men han saknar opplysningar

om mange. Både Pavel Aptekar og finske historikarar meiner at vinterkrigen kosta 150 000 sovjetiske soldatar livet.

Dei finske krigsfangane vende heim att som heltar. Dei 5615 sovjetiske soldatane som finnane sende heim att fekk ein annan lagnad. Det ligg føre opplysningar om at 158 vart avretta for svikferd i krigen. 450 såra eller sjuke tok forsvarsministeriet seg av, og resten fekk fengsel frå fem til åtte år. Kanskje miste dei seinare livet under ein fangetransport.

I verdshistoria finst det ikkje noko motsvarande døme på at eit land med fire millionar menneske har berge sjølvstenet i krig med ei stormakt med 200 millionar. Og korleis hadde det gått dersom Finland hadde gjeve opp utan å forsvare seg med våpenmakt? Det skal vi ikkje vere i tvil om. Finland

hadde vorte sovjetisert slik som dei baltiske statane. Like etter at Sovjet hadde gått til krig mot Finland skreiv Stalin ein avtale med den finske quisling-regjeringa som hadde Otto Kuusinen som «statsminister». Mykje tyder på at det var ein hemmeleg tilleggs-protokoll der Otto Kuusinen kan ha gått med på at Finland skulle slutast saman med Sovjet-Unionen.

Spørsmålet er nå kva som skal skje med Karelen, som finnane måtte gje frå seg etter det mislykka forsøket på å ta det tapte med tysk hjelp frå 1941 til 1944. Somme finnar vil ha Karelen tilbake, andre ikkje. Det bur 400 000 russarar der nå, og forfaller er så stort at det kjem til å koste enorme summer å gjere området til den perla i den finske nasjonen som det ein gong var.

DEL II - fortsetter:

Oppgjør med rettssvikene

Dette viser at iallfall **begrunnelser** for den såkalte «Landssvikanordningen av 15. desember 1944» må ha blitt utarbeidet i 1946, kanskje så sent som ved fremleggelsen av Ot.prp. 92 (16.05. 1946). Det er videre kuppmakernes tanker som gjennomsyrrer hele denneskalletten av en Odelstingsproposisjon, som for øvrig ikke ble behandlet av de folkevalgte i 1946. Foreløpig har jeg ikke rukket å undersøke om lovforlaget i Ot.prp. 92 (1945-46) **noensinne** ble formelt vedtatt av Odelsting og Lagting eller om man fortsatte å dømme etter Solems oppdiktede «Landssvikanordning» helt til Urettsoppgjøret ble avsluttet (ca. 1955).

Utformingen av kuppmakernes «Landssvikanordning» vitner om både psykologisk og praktisk innsikt. Ifølge anordningen er såvel NS-medlemskap etter 8. april 1940 som medlemskap i «organisasjon knyttet til den (altså Nasjonal Samling) straffbart, men ifølge paragraf 4 får bestemmelsen ikke anvendelse mot den som «har meldt seg ut så snart han ble kjent med at organisasjonen eller dens ledere drev virksomhet i strid med noen bestemmelse i straffelovens kap. 8 eller 9 eller i krigsartiklene i den militære straffelov». Der ved skaffet kuppmakerne seg et «agn» som kunne brukes for å skaffe opplysninger (og støtte) fra de som hadde meldt seg ut før forordningen av 1942 trådte i kraft og som under ingen omstendigheter hadde gjort seg skyldig i noe straffbart forhold.

3. Nye straffarter.

Keilhauforordningen av 1942 hadde innført den nye straffarten «tap av almen tillit». Innholdet i denne straffarten var imidlertid en kombinasjon av allerede eksisterende reaksjonsformer i straffelov eller selskapslovgivning; tap av offentlig stilling, tap av offentlig autorisasjon, tap av stemmerett, tap av rett til å gjøre tjeneste i Rikets krigsmakt og tap av lønnet eller ulønnet lederverv i aksjeselskap. Under betegnelsen «tap av almen tillit» innførte Hauge og hans medsamsvorne en helt ny og i alle vitesslige land menneskerettsstridig straff; fradømmelse av retten til å eie fast eiendom eller aksjer. Alle- rede 1. september 1945 måtte

Av Synnøve Fjellbakk Tafto

Høyesterett i plenum tastilling til spørsmålet om det etter norsk rett ved «provisorisk anordning» kunne fastsettes en straffart som nevnt. Bare høyesterettsdommer Alten og en annen dommer dissenterte. Hvem som utformet flertallets votum er ikke nevnt i Ot.prp. 92 (1945-46). Han uttalte imidlertid bl.a.: «Men jeg kan for min del ikke se at den utbygning av de tidligere strafferechtslige regler om rettighets- tap som bestemmelsen i para- graf 11 nr. 9 betegner, er så vidtgående, eller at den på en sådan måte avviker fra festnede rettsforestillinger, at den kan ansees for å ligge utenfor den ekstraordinære lovgivnings- myndighet.»

På dette tidspunkt var Norges Høyesterett allerede et sterkt kompromittert organ. Allerede den 6. august prøvet Høyesterett i plenum gyldig- heten av en «provisorisk anordning av 26. januar 1945» som bestemte at medlemmer av Høyesterett som var utnevnt før 9. april 1940 uten hensyn til oppnådd aldersgrense kunne fortsette i stillingene inntil 30. juni 1948. Dette var Høyeste- retts første prøvelse av «Kon- gens lovgivningsmyndighet i henhold til Grunnlovens para- graf 17». Votumet ble utfor- met av Hauges håndgagne mann i striden mot overlærer Haug, dommer Schjelderup, som i sitt votum gikk uendelig langt videre enn nødvendig for å begrunne den nevnte anord- ning (det holdes for øvrig ikke for umulig at hele anordningen var en illusjon slik som «Landssvikanordningen av 15. desember 1944», slik at sakens eneste hensikt var å kompro- mittere Høyesterett i en tid hvor Høyesteretts dommere (muligens med rette) fryktet en grans- kning av deres forhold våren og sommeren 1940). Schjelde- rups votum fikk tilslutning av samtlige Høyesterettsdom- mere (i alt 7 med forstevoter- ende). Hvorvidt noen av disse var fylt 70 år eller ville oppnå denne aldersgrensen før 30. juni 1948 er ikke kjent. Leksik- ale opplysninger viser imid- lertid at en av kuppmakerne, høy- esterettsdommer Erik Solem, ble omfattet av nyordningen.

Schjelderup kunne i sitt vo- tum bygge på de betraktninger

som den nyss nevnte Erik So- lem hadde satt sitt navn under i Eidsivating Lagmannsrett 12. juli 1945 i saken mot Reidar Haaland, og betraktningene i de to kjennelsene er såvidt like de som fremkommer; den se- nere Ot.prp. 92 (1945-46) at det er grunn til å anta at den samme gruppen som utformet «begrunnelsen for Hjemme- frontens forslag til Landssvik- anordning» også har vært med på utformingen av såvel Solems som Schjelderups votum.

Mens «det kollektive er- statningsansvar» og «tap av ret- ten til å eie fast eiendom og aksjer» ernes nedfelt i «Landssvik- anordningen av 15. desember 1944» er anvendelsen av døds- straff i det såkalte Landssvik- oppgjøret et mer komplisert, kollektivt ansvar. Det foreligger bl.a. en Stortingsbeslutning om bruk av dødsstraff, i strid med norsk lov. I debatten om dette uttalte en representant for Kristelig Folkeparti seg på en slik måte at man må tro han mente at «tyskertøser» etter gjeldende lovgivning var hjem- falne til dødsstraff.

Isaken mot frontkjemperen Reidar Haaland ble det anvendt dødsstraff. Dette var en av de første sakene som kom opp for Eidsivating Lagmannsretts Landssvikavdeling, der Erik Solem regjerte eneveldig i kraft av sin status som høyesteretts- dommer og sin «stilling» som leder for «landssvikoppgjøret». Norge hadde avskaffet dødsstraffen, men i den mili- tære straffeloven fantes det be- stemmelser for bruk i «krigs- tid». For å befeste sin stilling måtte kuppmakerne sørge for henrettelse av de som var i stand til å avsløre deres kupp, først og fremst Vidkun Quisling. Men en henrettelse av kun Quisling og de antatt dyktigste av hans ministre ville unektelig virke påfallende. Så ble det da den ukjente og ubetydelige Reidar Haaland som fikk rollen som «landssvikoppgjørets» første (offisielle) dødsoffer. I Haalandsaken anvendte Solem og hans medsamsvorne for første gang sine uholdbare teser om at staten Norge var i krig med Tyskland fra 9. april 1940 og til tidspunktet for en eventu- ell fredsavtale (et tidspunkt som fortsatt ikke er inntruffet), og Reidar Haaland ble dømt og henrettet - i fredstid - for forgåelser under okkupasjo- nen. Straffebudet Haaland ble

dømt etter var etter loven an- vendelig kun når Norge var i krig. Prosessen mot Haaland ble ført etter en helt ny prosess- ordning, stridende mot den norske straffeprosessordning- en og uten de ringeste retts- sikkerhetsgarantier for tiltalte. Ifølge Erik Solem var denne prosessordningen vedtatt som «provisorisk anordning» av re- gjeringen Nygaards-vold i Lon- don i februar 1945. Ingen har såvidt vites kontrollert om dette medfører riktighet.

4. Bruk av- tortur.

Tortur og nedverdiggende og krenkende behandling fore- kom relativt ofte i de hjem- mefrontkontrollerte leirene våren/sommeren 1945. Utsul- ting var vanlig, men i Quisling- saken var varetektsforholdene ekstreme. Til tross for Quis- lings meget reduserte tilstand under rettssaken mot ham, er det grunn til å anta at Erik So- lem og hans medsammen- svorne fryktet for hva tiltalte kunne komme til å si når han fikk ordet. Å nekte Quisling å uttale seg ville unektelig skapt mistanke om at alt ikke var som det skulle. Løsningen ble å ut- sette Quisling for kjemisk tor- tur under foregivende av «lege- undersøkelse». Denne torturen forble en «statshemmelighet» i mange år. Det er fortsatt ikke klarlagt hvem som traff beslut- ningen om at «bødler i hvitt» skulle tillates å utføre eksper- imenter i hodet på en varetekts- fange som befant seg midt i en rettssak som gjaldt liv og død for ham. Det er imidlertid grunn til å anta at hendelsen ikke kunne ha funnet sted uten Erik Solems vitende og vilje. Sannsynligvis var beslutningen klarert på regjeringshold.

5. Manipulering av Einar Gerhardsen.

I forbindelse med frigjør- ingsjubileet har anerkjente his- torikere søkt å klarlegge hen- delsene i mai- og junidagene 1945. Det er store huller i disse fremstillingene. «Noen» må ha drevet et svært så bevisst spill. Denne «Noen» er nok den samme som i Einar Gerhards- ens uttrykk «Noen av oss har snakket sammen», som utlagt betyr: «Jens Chr. Hauge har bestemt».

Så snart Kronprinsen og hans regjeringsdelegasjon kom til landet sørget Jens Chr. Hauge for å få kronprinsens under- skrift på en utnevnelse til di- rektør for det Erstatnings- direktorat som foreløpig kun eksisterte i Hauges og hans medsamsvornes fantasi og i ukene etterpå ble hans med- samsvorne «utnevnt og ansatt» på samme måte, forelø- pig uvisst av hvilken regjering. Hauge fant mer givende oppga- ver som Gerhardsens «person-

lige sekretær», og dirigerte i denne egenskap departemen- tene til å «fremme forslag» om provisoriske anordninger om dette og hint. En av disse provi- soriske anordningene fratok tysksifte norske kvinner den statsborgerrett som loven av 1924 tilsikret dem. Vedkom- mende fagkontor i Justisdepar- tementet nektet å etterkomme Hauges ordre, men den hjemmefrontoppnevnte justis- ministeren videreformidlet Hauges ordre til et annet kon- tor og saken ble fremmet for regjeringen Gerhardsen, som vedtok anordningen uten de- batt. Da jeg ville undersøke forarbeidene til denne provi- soriske anordningen (i 1990), forsøkte den mektige Stein Rognlien i Justisdepartemen- tet å hindre innsyn og jeg fikk avslag på søknad om å få se disse «lovforarbeidene» ved kongelig resolusjon da jeg søkte formelt. Ved hjelp av en kjen- ning i Justisdepartementets lovavdeling fikk jeg likevel til- gang til det kompromitterende materialet.

Med Gerhardsen som regje- ringssjef regjerte Hauge som han ville. Hans «apparat» klar- erte sannsynligvis alle embets- utnevnelser, det fremgår bl.a. av avdøde Jens Hauglands offentliggjorte dagbøker. Sine venner frastudentdagene fikk Hauge plassert i nøkkel- stillinger, en som industrimi- nister, en som departements- råd i Justisdepartementet (se- nere høyesterettsjustitiarius) og en som universitetslærer i retts- vitenskap. Selv fungerte Hauge som forsvarsminister til 1952 og kom i 1955 tilbake som jus- tisminister en kort tid, men sin virkelige makt utøvte Hauge som rådgiver for Gerhardsen og Håkon Lie i juss og person- spørsmål. Hauge hadde i denne tiden kontor fellesskap med LOs juridiske kontor, og LOs sekretærersamlet flittig person- opplysninger som ble sendt til Youngstorget. Fra 1945 til den borgerlige regjeringsover- takelsen i 1965 må det antas at det ikke har foregått embets- utnevnelser i dette land uten Jens Chr. Hauges personlige godkjennelse, og når nøkkel- stillinger ble besatt, antas det at han var aktivt og personlig med i utvelgelsesprosessen. Da Bor- ten ble regjeringssjef, ble Hauge tvunget til å etablere formelle klareringsprosedyrer og innflytelse i personsøsmål måtte utøves indirekte. Også i dag blir alle embetsutnevnelser forhåndsklarert og det forlyder at selvstatsråder er blitt nektet «sikkerhetsklarering», men de nærmere detaljer i den nåvæ- rende klareringsordningen av offentlig ansatte er like ukjent som det skjulte maktapparatet som har oppfunnet og iverksett den.

Regiment Norges ...

(Forts. fra side 1)

voldsomt slag om høydene i juli-august - et slag der forsvarerne mistet ca. 10 000 mann. I alt mistet forsvarerne ca. 40 000 mann i Narva-området. Det er liten trøst at fienden mistet det mangedobbelte.

Det som opprinnelig var tenkt som en enkel minnestund med en håndfull overlevende nordmenn til stede, ble en gripende og omfattende seremoni, ikke minst takket være engasjement fra lokale myndigheter og andre krefter. Et russisk ektepar var engasjert til å ordne med steinhugger og de praktiske forhold vedrørende steinen, og da nordmennene ankom til innvielsen, var steinen på plass, innhyllet i et vakkert vinrødt stoff, nydelig drapert oversokkelen. Hornmusikk, en liten militæravdeling og representanter for Vaivarasmyndigheter var også på plass.

Innvielsestalen ble holdt av Vaivaras borgermester som sa seg glad over å kunne være til stede sammen med menn som i sin ungdom hadde deltatt frivillig og hadde stått i bresjen i de harde kampene som hadde blitt del av Estlands historie. Han la stor vekt på nettopp det historiske. De blå fjellene, som høydene kalles, har gjennom århundrer vært åsted for harde kamper. I det flate landskapet har høydene alltid vært strategisk viktige. Uansett om inn-trengere kom fra vest eller øst, alltid var Vaivara sentrum for harde kamper. Blant hærførerne som har kjempet her nevnte borgermesteren Karl XII og Peter den Store. Men aldri hadde kampene vært så harde og krevd så store ofre som i 1944. Den minnesteinen hans skulle avduke var ikke bare en minnestein over soldater som falt for seg selv, den er en æresminnestein over soldater som falt for Estland og Europa. Den kampen som foregikk blir av estlenderne sett på som en del av deres frihetskamp. Han ville uttrykke takk til de tapre norske soldatene som ga sine liv og som kunne stå som eksempler for yngre generasjoner. De hadde stått som eksempler for esterne i deres frihetskamp nærmere 50 år senere.

Etter avdukingen holdt en prost andakt. I en del av sin preken tok også han utgangspunkt i at de som falt hadde ofret sine liv for Estland og Europa. «Det er alltid en kamp mot det onde, og slik var det også for femti år siden. Da ble det kjempet harde kamper med store ofre, men ofrene var ikke forgjeves. De som ga sine liv kjempet for vår frihet, de kjem-

pet for håpet og de kjempet for fremtiden. Ut fra disse kampene og ofrene vokste det fram frihet for oss alle.»

Presten avsluttet med å vel-signé steinen som nylig var avduket.

Nordmannen som la på krans la vekt på at det ikke var en minnestein bare over falne nordmenn, men over alle falne fra Regiment Norge. «Sammen med unge menn fra Siebenbürgen og Banat, fra Østerrike og Tyskland dannet nordmenn Regiment Norge, som ble en del av den første virkelige Europahær, med frivillige fra hele Europa. Tross mange ulikheter, både språklig, historisk og kulturelt, felles var troen på en fremtid for Europa. Felles var også viljen til å sette inn alt for det de trodde på, for det så de som sin plikt mot folk og land. Det kostet dyrt. Mange ble gravene, særlig øst og vest for Narva. Deretter sørover mot Kurland. Det ble stadig tynnere i rekkene, men kampviljen ble aldri knekket. De siste restene av Regimentet kjempet i Pommern, og helt inn i Berlin. Ved denne minnesteinen blir ord fattige, med tanke på det offer dere brakte. Gode kamerater, kampfeller og brødre. Vi takker dere, og lyser ære over deres minne.»

Så langt hadde alt forløpt etter programmet, men nå hendte det noe overraskende. En estlender kom fram med en potteblomst, stilte seg ved siden av steinen og holdt en tale på estisk som vi dessverre er avskåret fra å gjengi innholdet av. Han var dypt rørt og avsluttet med å sette potteblomsten ved foten av steinen. Ognå kom det frem flere estlendere - både med kranser og blomsterbuketter.

Kranspåleggingen ble avsluttet etter estisk skikk, med musikk og salut av de militære.

De falne ble æret ved et minnutts stillhet og det hele ble avsluttet med den estiske nasjonalsangen og Javielsker. Det ble en gripende og verdig minnestund.

Høyesteretts pro ...

(Forts. fra side 2)

tingets tillatelse og uten å være ifelt, jamfør Grunnlovens §11 og §41. Kongen hadde ikke stortingets tillatelse til å flykte og i krig var han ikke etter 10.06.-40. Siste Stortingsmøte under krigen ble holdt 9. april 1940. Der ble det ikke behandlet spørsmål om Kongen og regjeringens flukt til England.

Også med hensyn til regjeringens flukt til England har Høyesterett rett. Grunnloven inneholder ingen bestemmelse om at Regjeringen plikter å

oppholde seg i landet. Plikten for en regjering til å være i landet er av moralsk art. At regjeringen sviktet sin moralske plikt er et spørsmål for velgerne. De anså ikke det som galt etter krigen selv om forhandlerne under Riksrådsforhandlingene anså at regjeringen ved sin flukt hadde mistet retten til å regjere.

Det er på tide at noen viser dagens jurister og historikere alle dokumentene Høyesterett arbeidet med før de la ned sine verv og de fleste av dem gikk inn i Hjemmefronten. Det vil være nyttig lærdom og kan muligens gi en eller to doktoravhandlinger om hvordan en høyesterett ikke skal virke.

"Den rene krigen" ...

(Forts. fra side 2)

at kompromiss var foræderi», sier Hagtvedt. Og det er her jeg vil trekke frem hans bemerkninger om «den rene krigen», og «spadens» forskjellige dekknavn i denne forbindelse.

Ifølge Hagtvedt var den spanske borgerkrigen en «ren» krig, med moralske bruddflater ut fra følgende sorte og hvite verdiansettelser: «Facisme/demokrati - sosial rettferdighet/landeieroligarki-frihet/underkuelse».

Etterkrigstidens historie-kamufasje lever i beste velgående, og de etablerte opinionsmakere har fortsatt et bevisst forhold til det å være farveblind. Det kjennes som om «68-ernes» retoriske ordflom bruser rundt ørene mine. Enn kan få øresus av mindre.

La meg så forsøke å kalle spaden for det den er, nemlig spade: Facisme/demokrati = Facisme/kommunisme. Sosial rettferdighet/landeieroligarki = Det eiendomsløse statsoligarki/det teknokratiske oligarki - Frihet/underkuelse = Proletariats diktatur/en teknokratisk antilberalisme nødvendig gjort av fortidens motsetninger.

Den spanske borgerkrigen var i sin kjerne en kamp mellom det ekstreme venstre og det ditto høyre. I så måte var den «ren», bare på en annen måte enn det Hagtvedt markedsfører. Hvis de røde hadde seiret, så hadde nok kamerat Stalin sørget for å få «maler-mestre» på Den pyreneiske halvøy, slik at den ble frisket opp med hans «rene» rødfarve.

Det er nå engang slik i menneskenes historie, at en ekstrem pol utvikler en tilsvarende ekstrem motpol. Det har vel noe med balanse å gjøre. Og så kan man spørre: Hvis det ekstreme venstre ikke var blitt møtt av et ekstremt høyre med sine forgrunnsfigurer, ville ikke da

professor Hagtvedts blå/brune «underkuelse» bare blitt erstatet av den rødfarvede sådanne som kunne ha behersket hele vårt europeiske kontinent den dag i dag?

Farveblindhet kan ha sine ulemper.

Urettferdigheten ...

(Forts. fra side 1)

Schottish Commando som sin hjemmeavdeling, men stod ellers under den sovjetske ishavsarméens kommando. Norsk deltagelse var formelt i strid med kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940. Politisk lå det en sterk mistillit til Sovjet i den norske deltakelse i Finnmark. Deter en vesentlig begrunnelse for å sende bergkompaniet.

Når man leser memoarene fra Londontiden, slår den en at en hovedinteresse for Nygaardsvoldregjeringen var hvordan man skulle sikre seg makten når krigen var slutt. Men det er et annet og ikke muntert kapittel. At APs Jens Chr. Hauge ble leder av Hjemmestyrkene var et ledd i dette.

- Livet i Norge måtte gå videre. Quisling ble skjøvet til side for å gi plass til administrasjonsrådet, som Londonregjeringen så på med skepsis. Etter kapitulasjonen 10.06. 1940 ønsket sterke krefter å danne et rikstråd med basis i paritene på Stortinget. De henstillet til Kongen om å gå av, noe han umulig kunne gjøre. De som stod bak er ikke trukket til ansvar. Heller ikke de tusener som jobbet på arbeidsplasser til gagn for tyskerne ble tatt med.

At Norge kom med i krigen skyldtes planmessige britiske og franske forsøk på å få trykket krigen nordover, kombinert med et svakt norsk forsvar og regjeringens søvnjengeri i de kritiske dager før 9. april. Det var en velsignelse at man hadde ikke-jøssingene å legge skylden på. Men det var blodig urettferdig. Før man gikk løs på de ca. 90 000 på «svikerlisten», skulle regjeringen vært trukket for retten for forbryterske forsømmelser forut for 9. april. Det var politisk umulig. Men det gjorde ikke urettferdigheten i «oppgjøret» mindre. Hovedparten av de som ble rammet tilhører generasjonen i livets avgangsklasse. Når de er borte, blir urettferdigheten glemt. Men historien bør huske den.

Okkupasjonshistorie ...

(Forts. fra side 2)

kunne bidra til riktige forklaringer på enkelte ting. Dette mener vel også Victor Hellern,

som i Aftenposten 21/2 stiller en rekke spørsmål til I. C. Stridsklevs kronikk om likvideringer under krigen. Men Hellern har et utsagn i sitt innlegg som kan gi de unge generasjoner inntrykk av at det ble handlet planløst og helt galt i krigens siste måneder. Han skriver: "Av dem ble over 50 likvidert så sent som i 1945, da næær sagt alle visste at krigen gikk mot sin avslutning".

Ja, det visste vi. Men ingen av oss visste hva tyskerne kom til å gjøre i sluttfasen i Norge - de 327 000 som var her den 8. mai 1945. Det var fortsatt krig vinteren og våren 1945, vi menige i Milorg så vel som mange andre fryktet det verste. Hjemmefrontens ledelse måtte planlegge for alternativene - men vi opplevde eventyret: den fredelige avslutningen på okkupasjonen.

Dette - å være forberedt på det verste - forklarer kanskje noe?

Jon Melhus,
Sarpsborg.

Okkupasjonshistorie II ...

(Forts. fra side 2)

skulle angripes. De likvideringene som ble gjort i siste del av den tyske okkupasjonen, bidro til å skjerpe motsetningene og vanskeliggjorde en myk overgang til alliert okkupasjon.

En kollektiv skyld I. ...

(Forts. fra side 3)

Intervjueren må ha smilt like vennlig som han selv. En kose-lik variant av den kritisk-opp-søkende journalistikk.

Noen dager etter anmeldes av Einar O. Risa en bok av en frontkjemper. Anmelderen finner at den bare er "et forsvarsskrift for hans egne handlinger under krigen". Hans handling - ikke i flertall - var at han satte livet på spill som frivillig. Noen synes slikt er et flott vitnesbyrd om et menneskes karakter. Uansett side. Anmelderen synes tydeligvis ikke det. Han interesserer seg for det som ikke står i boken: Han hadde vel hørt om jødeforfølgelser i Tyskland før krigen? Gikk det an å la være å høre rykter ved fronten, om drap på jøder og andre i bakre områder? Sikker gjorde det. Ved fronten er det så mangt annet å sysle med. Særlig aller forrest, der angjeldende avdeling stadig var. Forresten har ikke forfatteren nevnt noe om den jublende mottakelse tyskerne fikk i Ukraina og andre deler av Stalins rike heller, og noe av det må han i skyndingen ha sett. Og ingen ting om de mellom en og to millioner sovjetborgere som

meldte seg frivillig til tjeneste på tysk side. For dem hadde ingen kamerater løyet, de kjente Stalin godt nok. Og har vel tenkt at så ille kunne ikke noe annet være. Laveste anslag over Stalins mord satt opp mot høyeste over Hitlers gjør resonnetmentet forståelig. Men dette etterlyses ikke. Ikke enhver mangel er like alvorlig.

På den aktuelle tid kunne MG-Knutsen og frontkjemperen vitedette: I Tyskland ble jøder hundset og håndfast "oppfordret" til å utvandre, som de fleste gjorde. I Stalin-staten hadde i årevis pågått "utrenskninger" og "likvidasjoner" av millioner mennesker. Med denne viten valgte de hver sin vei. Det er ikke innlysende at

MG-Knutsens var mer moralsk enn frontkjemperens.

Målt med samme målestokk fortøner saken seg slik: Enten er frontkjemperen og hans kamerater "kollektivt ansvarlige" for alt Hitler foretok seg, eller de er det ikke. I så fall er MG-Knutsen & Co. heller ikke "ansvarlige" for Stalin. Men hvis frontkjemperen er det, får det dystre konsekvenser for intervjuobjektet og noen til.

Stavanger Aftenblad
12/12-89

Averter i Folk og Land!

VENNEGAVER

TIL "FOLK OG LAND"

Vi kvitterer denne gang for
tilsammen kr. 25.533,-.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

K. B. R., Moldjord	kr. 200,-	O. S., Larvik	kr. 50,-
P. W., Oslo	kr. 300,-	M. H., Skollenborg	kr. 1.000,-
O. S., Saupstad	kr. 100,-	O. B., Oslo	kr. 300,-
I. S., Nore	kr. 840,-	H. J., Bryne	kr. 300,-
K. E. J., Sandefjord	kr. 100,-	T. A. J., Oslo	kr. 100,-
Venner i Flensburg,		J. V., Oslo	kr. 200,-
Tyskland	kr. 1.233,-	A. C., Oslo	kr. 50,-
J. S. J., Øyestranda	kr. 1.920,-	K. J., Asker	kr. 200,-
A. B. D., Levanger	kr. 200,-	B. B., Leira	kr. 100,-
H. O. H., Porsgrunn	kr. 300,-	A. A., Bøstad	kr. 5.000,-
T. E., Nesna	kr. 140,-	B. J., Kristiansand	kr. 100,-
D. S., Isfjorden	kr. 200,-	N. N., Greåker	kr. 200,-
P. H., Trøgstad	kr. 50,-	L. B., Revsnes	kr. 100,-
S. L., Viksdalen	kr. 100,-	O. S., Lundamo	kr. 100,-
G. Aa., Oslo	kr. 100,-	A. N., Porsgrunn	kr. 500,-
O. B. H., Drammen	kr. 50,-	G. S., Kristiansand	kr. 40,-
A. F., Larvik	kr. 340,-	L. G., Gressvik	kr. 500,-
E. G., Finsland	kr. 140,-	R. A., Oslo	kr. 200,-
O. H., Våler	kr. 100,-	Ø. R., Minnesund	kr. 100,-
P. S., Høvik	kr. 250,-	L. S., Oslo	kr. 200,-
J. T., Brandbu	kr. 300,-	N. D., Leksvik	kr. 50,-
O. K., Kristiansand	kr. 300,-	P. W., Oslo	kr. 200,-
T. T., Tønsberg	kr. 100,-	T. E., Nesna	kr. 2.000,-
S. C., Oslo	kr. 200,-	L. S. B., Oslo	kr. 100,-
O. H., Oslo	kr. 150,-	T. H., Skjåk	kr. 60,-
A. G. N., Evje	kr. 300,-	R. O., Hosle	kr. 50,-
J. H., Lørenskog	kr. 100,-	J. H., Sandsøy	kr. 200,-
F. J., Oslo	kr. 200,-	B. B., Jar	kr. 100,-
H. C. Q., Hønefoss	kr. 100,-	M. M., Gol	kr. 200,-
O. Ø., Oslo	kr. 150,-	S. B., Straumsgrend	kr. 200,-
P. H., Gjøvik	kr. 200,-	J. S., Øyestranda	kr. 1.920,-
O. B., Slattum	kr. 100,-	L. L., Kolbotn	kr. 60,-
M. H., Borkenes	kr. 100,-	R. B., Oslo	kr. 100,-
M. S., Steinkjer	kr. 200,-	T. H., Oslo	kr. 100,-
M. A., Ålesund	kr. 200,-	E. U., Røn	kr. 100,-
G. L., Oslo	kr. 250,-	R. T., Årnes	kr. 100,-
O. H., Stanghelle	kr. 200,-	B. Aa., Sunde	kr. 100,-
C. K., Oslo	kr. 100,-	B. D., Brandbu	kr. 340,-
R. B., Halden	kr. 100,-	M. A., Ålesund	kr. 200,-

Også et jubileum ...

(Forts. fra side 8)

Etslikt gledens brev fikk også en mor, sønnen levde og nå ville hun sende ham en pakke. Da posten ikke kunne sende pakker til Tyskland, gikk hun til det lokale Røde Kors. Damene derville selvsagt hjelpe, men først måtte de skrive til hovedkontoret i Oslo. Svaret derfraskuffet ikke bare moren. Også damene i det lokale Røde Kors ble forskrekket og flaue over holdningen til styret i Oslo.

Svaret ga i prinsippet uttrykk for at Røde Kors ikke ville hjelpe med å sende pakker til krigsfanger som ikke kunne få attest for nasjonal holdning!

Samtidig med nevnte pakkesak hadde frontkjemperens skader forverret seg, og han ble innlagt på et sykehus tilknyttet leiren for behandling. Sykehuset ble drevet av fanger, krigserfarne kirurger og sykepleiere. Men amerikanerne hadde ledelse og ansvaret, og de sørget for utstyr, medisiner og kosthold på en meget god måte.

To år før lå den samme frontkjemperen såret på et krigslasarett i Tyskland. En dag ble det også innlagt en nedskutt amerikansk flyger. Han ble operert og pleiet, lå på rom sammen med de tyske soldater og skulle ikke sendes til fangeleir før helsetilstanden tillot det.

Dermed var det ved selvsyn sett at amerikanere og tyskere, eller nazistene om en vil, hadde behandlet venn og fiende likt. Bare Norges Røde Kors svek. Vigratulerer Presidenten med jubileet.

Hvem bør vi være ...

(Forts. fra side 8)

den gang om grupper som man i dagens Norge neppe vil utstyre med verken politimyndighet eller våpen, og takk for det!

La politiet få det de trenger i kampen mot de kriminelle. Vi trenger ikke å være redd for politiet. Da er det kanskje verre med de kriminelle, de spør nemlig ikke en gang om lov ...

Abonner
på
Folk og Land
til et ungt
menneske!

BOKTJENESTEN

Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo. Telefonbest.: 22 56 10

.... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Innbundet) kr. 250,-	
.... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Heftet) kr. 150,-	
.... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost kr. 50,-	
.... eks. Knut Steenstrup: Dilemma kr. 50,-	
.... eks. Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller kr. 25,-	
.... eks. Sundra Sand: Hva er Kristen Samling? kr. 5,-	
.... eks. Sundra Sand: Noen enindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager kr. 5,-	
.... eks. Roald A. Nielsen: "Solbris Ohoi!" kr. 50,-	
.... eks. Anna Kientopf: Det fredsfiendtlige trauma ... kr. 50,-	
.... eks. Hans Gervik: Refleksjoner etter 50 år kr. 50,-	
.... eks. Tom B. Jensen: Bibliografi over Nasjonal Samlings periodiske skrifter 1933-1945 kr. 50,-	
.... eks. Svensk frivillig: Ragnarok kr. 100,-	

Legg til kr. 20,- for fraktsender ved forskudsbetaling til:

Postgiro 0807-5.15.02.89. **Bankgiro** 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter eller frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

Ønsker å kjøpe eldre NS og SS-litteratur

samt "effekter, fra den gang .. ." "Irene Sverd-litteratur og lignende", særlig "Fronten", er av seriøs interesse.

Ring eller skriv direkte. Diskresjon om ønskelig, - en selvfølge. Treffes best fra kl. 14-21, alle dager.

Jan-Erik Kvamsdahl, Kjelsåsvn. 101, 0491 Oslo.
Tlf./fax: 22 15 96 00.

"LEGIONSMINNER" - til salgs.

Denne verdifulle boken er i perfekt stand og inneholder en utrolig mengde bilder fra Legionens første dag, gjennom utdanning i Fallingbostel, utrolige bilder fra kamper, og liver i stillingene ved Leningrad.

Dessuten inneholder boken navn og data på alle de nordmenn som falt ved Leningrad, ca 280 norske ungdommer.

Randi Tønnesen, Rødsveien 21
1776 HALDEN

FRONTKJEMPERBREV SØKES

I forbindelse med min undersøkelse av frontkjempernes posttjeneste (se Folk og Land nr. 1/2-95) er jeg interessert i å kjøpe brev fra norske frivillige. Det er konvoluttene (ikke innholdet) med stempler fra militærenhetene som er av interesse. Evt. beskrivelse eller fotokopier, gjerne med prisantydning, bes sendt til

Advokat Karl U. Sanne
"Jounkershaft"
L-7481 Tuntange
Luxembourg
Telefon: 352-63 519

Virkelighet og jus

Av høyesterettsadvokat Finn Thrana, Oslo

Professor Anders Bratholm har i Aftenposten den 02.08. skrevet en tankevekkende kronikk under tittelen «Lund, juristene og rettssikkerheten». Han bygger vesentlig på egne erfaringer fra sin mangeårige kamp for nettopp rettssikkerheten i vårt land, som strekker seg fra hans dommerfullmektigtid i 1950-årene. I tillegg anførte han, under henvisning til professor Hans Petter Gravers doktoravhandling fra 1986: «For å få et rettslig resultat som «systemlojaliteten» tilsier, tilpasses virkeligheten til jusen istedenfor omvendt».

Jeg tror mange vil være interessert i at Bratholm går noe lenger tilbake i tid enn 1950-årene, og undergir det såkalte landssvikoppgjøret en kritisk analyse med hensyn til oppgjørets relasjon til rettssikkerheten. Det har vært hevdet at nettopp under dette oppgjøret tilpasset domstolene - med Høyesterett i spissen - virkeligheten til jusen.

Det var allerede fra starten av oppgjøret langt fra enighet mellom juristene om dets faktiske og rettslige holdbarhet, og om hensynet til rettssikkerheten ble ivaretatt. Jeg nøyer meg med å vise til professor Jon Skeies skrift «Landssvik» fra juli 1945 og hans henvisning til Stortinget samme høst. Videre viser jeg til at det innen

Høyesterett var sterk dissens under behandling av et meget prinsipielt spørsmål. Jeg nevner at en høyesterettsdommer søkte avskjed etter at han i flere saker ble stående alene med sitt syn på helt avgjørende sider ved oppgjøret.

En spørreundersøkelse ledet av en professor ved Universitetet i Oslo viste at et stort antall jurister mente at landssvikoppgjøret var i strid med norsk lov og rett.

Uten hensyn til den sterke kritikk ble oppgjøret kjørt videre under ledelse av en sterk, konstituert riksadvokat og en lagmann som selv hadde degradert seg fra høyesterettsdommer, og som forøvrig hadde hatt en sterk innflytelse på det lovstiftende oppgjøret ble bygget på.

Det er relevant å spørre om ikke utglidningen m.h.t. rettssikkerheten startet under det store etterkrigsoppgjør og så fortsatte i årene etterpå. Jeg husker at den fremragende journalist og ikke minst rettsreferent Axel Kielland, tydeligvis under referanse til rettsoppgjøret, skrev i Dagbladet at «det er blitt lavt under taket i den norske tingstue».

Jeg tror få har mer oppfordring til å uttale seg om disse spørsmål enn den konsekvente forkjemper for rettssikkerhet, professor Anders Bratholm.

Aftenposten 15.08. 1996

Juristene og rettssikkerheten

Av Anders Bratholm, professor, Bærum

Høyesterettsadvokat Finn Thrana mener (15.08.) at den utglidning hos enkelte dommere jeg påviste i min kronikk (02.08.) har sin opprinnelse i rettsoppgjøret etter den tyske okkupasjonen av vårt land, og han oppfordrer meg til å ta landssvikoppgjøret opp til vurdering. Man måtte nok ha vært adskillig yngre for å gå løs på en slik kjempeoppgave, selv om tanken nok har streift meg. Jeg har også vært opptatt av spørsmålet om ikke den kalde krigen og muligheten av at den kunne resultere i virkelig krig, hvor også vårt land ble med, kan ha spilt en viktig rolle for at landssvikoppgjøret ble såpass omfattende og strengt. Mange landssvikdommer bærer også preg av at retten la stor vekt på det almenpreventive hensyn, at man måtte avskrekke med sikte på en mulig fremtidig konflikt. Hadde vi visst at vi skulle bli spart for konflikten, ville trolig rettsoppgjøret ha fått et mer begrenset omfang og gitt et bedre grunnlag for nasjonal forsoning enn tilfellet ble.

Aftenposten 04.09. 1996

OGSÅ ET JUBILEUM

Av Brann

Da den 2. verdenskrig sluttet i Europa kom de frontkjempere som ennå var ute i krigsfangenskap, mange av dem i amerikansk i Syd-Tyskland. At forholdene i de amerikanske leire, særlig den første tid, var ille er vel kjent. Mindre kjent er det at de faktisk var NN-leire, ingen fikk sende livstegn hjem.

Mens i begynnelsen av 1946 fikk de sende krigsfangebrev hjem. Og det er i den anledning at vi kan feire et lite 50 års jubileum med Norges Røde Kors.

(Forts. side 7)

Kjære venner!

I mange år har vi mer eller mindre skjovet tankene på krigen til side, men med tiltagende alder tenker vi oftere på fortiden - og særlig på kameratene våre som ble igjen på slagmarken. De fleste var omkring 20 år da de ga sine liv i en kamp for noe de trodde på. De har fortjent heder og ære, men det har det blitt lite av. Mens de som falt på seierherrenes side har fått sine navn på monumenter, bautaer og minnetavler over alt, har seierherrene gjort alt for at våre falne venner skulle glemmes. Krigskirkegårdene i øst er slettet med jorden.

De fleste av oss som overlevde har levd et innholdsrikt og godt liv. Gjennom et langt yrkesaktivt liv har vi på hver vår måte tjent det landet vi var rede til å gi våre liv for. Det var ikke bare de nærmeste familiene og vennene som mistet mye da frontkjempere falt - Norge mistet også mange positive ungdommer. Men mest mistet de, de som ga sine unge liv. De fortjener å hedres! Vi som tilfeldigvis overlevde bør gjøre vårt for at de ikke skal glemmes.

Ildsjeler har tidligere lyktes i å sette opp minnetavler i Bamle og på Ulrichsberg i Østerrike, og det er satt opp minnesteiner for frontkjemperne som falt i Finland og over de falne fra nye førstebataljon Regiment Norge (Div. Wiking) i Ungarn. Nå har også de falne fra øvrige Regiment Norge fått sin minnestein. En selvbestalt komite har fått satt opp steinen i Estland - ikke langt fra Narva. Som vedlagte referat fra avdukingen viser, møtte vi lutter velvilje og hadde god støtte av lokale myndigheter og andre i Estland. Vi håper på lignende velvilje her i landet når det gjelder finansieringen. For å gi interesserte anledning til å gi sin støtte, tillater vi oss å legge ved en postgiroblankett.

Komiteen.

Hvem bør vi være redde for?

Av Stein Clementz

Hver gang noen snakker om å utstyre politiet med teknikkens nyskapingen på avlyttings- og opptaksområdet, kommer frykten for privatlivets fred stormende og utmaler de forferdeligste skadevirkninger for Ola og Kari. Det er gjerne de "profesjonelle" forsvarerne som kommer først og roper høyest. Så lenge deres klienter blir beskyttet nok til at rettssakene blir lange og usikre, vil de (forsvarerne) leve lenge og godt i landet. Men hva med oss vanlige borgere? Hva har vi å tape på at politiet moderniserer sin aktivitet? Personlig kan vi ikke tenke oss noen grunn til at politiet skulle ønske å romavlytte våre private gemakker, men dersom de likevel skulle finne det nødvendig eller ønskelig, er de velkommen. Vi er ikke redd for

politiet. Egentlig er vi heller ikke så engstelig for at kjellringer skal koble seg inn på våre enemerker. Vier neppe av særlig interesse i slike kretser, vi har ikke engang våre beskjedne sparemidler oppbevart i kommodeskuff eller madrass.

Når det derimot handler om organisert bandevirksomhet må det være åpenbart at politiet må kunne få bruke alle tekniske hjelpemidler. Det burde forøvrig også være en selvfølge at politiet generelt sett er bevæpnet. Vi har fartet engoddel rundt i Europa og sett mange politimenn og kvinner med pistoler i beltet. Vi har ikke hørt om noen som har vært engstelig for det, i alle fall ikke lokale Ola'er og Kari'er.

Mange av oss har minner fra etterkrigstiden som ikke setter "politimyndigheter" i et flattende lys, men det dreide seg

(Forts. side 7)

Hvem har sagt:

Det er ikke farlig å bli gransket for den som har rent mel i posen!

Er det Josef
Adolf
eller Gro?

NY ÅPNINGSTID!

Interessen for vårt arbeid øker og kontoret holder nu åpent mandag-torsdag kl. 1100-1500.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Tirsdag og onsdag kl. 11-15. Telefon: 22 56 10 34.
Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO.